

UNIVERSITATEA „NICOLAE TITULESCU”
FACULTATEA DE DREPT
ȘCOALA DOCTORALĂ

TEZĂ DE DOCTORAT

**Neexecutarea obligațiilor contractuale. Natură juridică. Reguli generale
ale formelor de valorificare a dreptului creditorului**

REZUMAT

Coordonator științific
prof. univ. dr. Gabriel Boroi

Student-doctorand
Vlad-Victor Ochea

București
2022

CUPRINS

ABREVIERI.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
TITLUL I – CONSIDERAȚII GENERALE	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
TITLUL II – NEEEXECUTAREA OBLIGAȚIILOR. NATURĂ JURIDICĂ	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
CAPITOLUL I – EXECUTAREA OBLIGAȚIILOR CONTRACTUALE	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
CAPITOLUL II – CONCLUZII ASUPRA NATURII JURIDICE A NEEEXECUTĂRII OBLIGAȚIILOR CONTRACTUALE	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
TITLUL III – FORME DE VALORIFICARE A DREPTULUI CREDITORULUI.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
CAPITOLUL I – AFLAREA DEBITORULUI ÎN ÎNTÂRZIERE.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
CAPITOLUL II – NEEEXECUTAREA NEJUSTIFICATĂ (CULPABILĂ) A OBLIGAȚIEI	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
SECȚIUNEA I – NOȚIUNE ȘI PROBA NEEEXECUTĂRII	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
SUBSECȚIUNEA I – NOȚIUNE. ENUNȚAREA CAUZELOR JUSTIFICATE DE NEEEXECUTARE A OBLIGAȚIILOR CONTRACTUALE.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
SUBSECȚIUNEA II – PROBA NEEEXECUTĂRII NEJUSTIFICATE (CULPABILE) A OBLIGAȚIEI	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
SECȚIUNEA II – DOLUL ȘI CULPA	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
SUBSECȚIUNEA I – DREPTUL ROMAN. EVOLUȚIA CONCEPTELOR	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
SUBSECȚIUNEA II – DREPTUL ACTUAL	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
SECȚIUNEA III – FORȚA MAJORĂ ȘI CAZUL FORTUIT	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
SUBSECȚIUNEA I – DREPTUL ROMAN. CODUL CIVIL DIN 1864	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
SUBSECȚIUNEA II – DREPTUL ACTUAL. DREPT STRĂIN	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
SUBSECȚIUNEA III – PANDEMIA DE SARS-COV-2/COVID-19...	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

SECȚIUNEA IV – DIVULGAREA SECRETULUI COMERCIAL ... ERROR!
BOOKMARK NOT DEFINED.

SECȚIUNEA V – EXCEȚIA DE NEEEXECUTAREERROR! BOOKMARK NOT
DEFINED.

**SUBSECȚIUNEA I – DREPTUL ROMAN. EVOLUȚIE. CODUL CIVIL DIN
1864.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

SUBSECȚIUNEA II –DREPTUL ACTUAL. DREPTUL STRĂIN ERROR!
BOOKMARK NOT DEFINED.

**CAPITOLUL III – EXECUTAREA SILITĂ ÎN NATURĂ A OBLIGAȚIEI
.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

**SECȚIUNEA I – ORIGINE, EVOLUȚIE ȘI NOȚIUNE. CODUL CIVIL DIN
1864.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

SECȚIUNEA II – DREPTUL ACTUAL. DREPTUL STRĂIN ERROR!
BOOKMARK NOT DEFINED.

CAPITOLUL IV – EXECUTAREA PRIN ECHIVALENTERROR! BOOKMARK
NOT DEFINED.

SECȚIUNEA I – ORIGINE ȘI EVOLUȚIEERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

SECȚIUNEA II – DREPTUL ACTUAL. DREPTUL STRĂIN ERROR!
BOOKMARK NOT DEFINED.

SUBSECȚIUNEA I – NOȚIUNE. ENUNȚAREA CONDIȚIILOR ERROR!
BOOKMARK NOT DEFINED.

SUBSECȚIUNEA II – PREJUDICIULERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

SUBSECȚIUNEA III – LEGĂTURA CAUZALĂERROR! BOOKMARK NOT
DEFINED.

SUBSECȚIUNEA IV – EVALUAREA DAUNELOR-INTERESE ERROR!
BOOKMARK NOT DEFINED.

**SUBSECȚIUNEA V – PRESCRIPTIA EXTINGTIVĂ A DREPTULUI LA
DAUNE-INTERESE.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

SUBSECȚIUNEA VI – DREPT STRĂIN ..ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

**CAPITOLUL V – REZOLUȚIUNEA ȘI REZILIEREA. REDUCEREA
PRESTAȚIILOR.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

SECȚIUNEA I – ORIGINE ȘI EVOLUȚIEERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

SECȚIUNEA II – FUNDAMENT ȘI NATURĂ JURIDICĂERROR! BOOKMARK
NOT DEFINED.

SECȚIUNEA III – DOMENIUL DE APLICAREERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

SECȚIUNEA IV – NOȚIUNEERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

SECȚIUNEA V – CONDIȚIILE REZOLUȚIUNII ȘI ALE REZILIERII
.....ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

SECȚIUNEA VI – FELURILE REZOLUȚIUNII ȘI ALE REZILIERII. REDUCEREA PRESTAȚIILOR, O REZOLUȚIUNE SAU REZILIERE PARȚIALĂ.....ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

SECȚIUNEA VII – EFECTUL REZOLUȚIUNII. EFECTUL REZILIERII
.....ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

SECȚIUNEA VII – DREPT STRĂINERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

CAPITOLUL VI – RESTRÂNGEREA, SUPRIMAREA SAU EXTINDEREA CONVENȚIONALĂ A FORMELOR DE VALORIFICARE A DREPTULUI CREDITORULUI.....ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

TITLUL IV – CONCLUZII.....ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

BIBLIOGRAFIE **13**

1. Alegerea temei de cercetare – *neexecutarea obligațiilor contractuale. Natură juridică. Reguli generale ale formelor de valorificare a dreptului creditorului* – are la bază fascinația față de vivacitatea materiei obligațiilor, dar și, în mod special, interesul pentru complexitatea problemelor de drept generate de neexecutarea contractului în contextul unei rețele de relații sociale tot mai dense și mai complexe.

Este util ca doctrina și jurisprudența elaborate sub egida Codului civil din 1864 să fie valorificate în noul context legislativ, în măsura în care își conservă justetea.

Am recurs, cu precădere, la metoda logică, căci, așa cum precis s-a afirmat, „dreptul este o știință eminamente deductivă”¹, și la metoda explicativă, pentru a stabili sensul și interpretarea ce trebuie dată normelor care formează instituțiile

¹ N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, ediția 3, (București: Ed. C.H. Beck, 2008), p. 15.

analizate. Pe alocuri, am aplicat și metoda comparativă, în încercarea de a surprinde unele asemănări și deosebiri dintre dreptul nostru și alte sisteme de drept, respectiv reglementări ori propuneri de reglementări internaționale.

2. Prezentul studiu privește, în principal, dispozițiile cuprinse în Capitolul II *Executarea silită a obligațiilor* din Titlul V *Executarea obligațiilor* al Cărții a V-a *Despre obligații* a Codului civil. Acest capitol este alcătuit din șase secțiuni: 1. Dispoziții generale; 2. Punerea în întârziere a debitorului; 3. Executarea silită în natură; 4. Executarea prin echivalent; 5. Rezoluțiunea, rezilierea și reducerea prestațiilor și 6. Cauze justificate de neexecutare a obligațiilor.

Pornind de la secțiunile Capitolului II *Executarea silită a obligațiilor* și de la textul art. 1516 C. civ., reunim sub denumirea de forme de valorificare a dreptului creditorului: executarea silită în natură, executarea prin echivalent și rezoluțiunea sau rezilierea contractului, împreună cu reducerea prestațiilor.

Va fi analizată și instituția întârzierii debitorului, doar că aceasta nu reprezintă una dintre formele de valorificare a dreptului creditorului, ci mecanismul care le prilejuiește, le condiționează.

Alegerea noțiunii de *forme de valorificare a dreptului creditorului* pleacă de la corelația existentă în drept între fond și formă, dar dintr-o altă perspectivă decât cea întâlnită, spre exemplu, în privința actului juridic civil, unde se distinge între condiții de fond și condiții de formă².

În dreptul roman se observă distincția între operațiunea juridică, pe de o parte, și forma tehnico-juridică prin care cea dintâi se realiza. Vânzarea, spre pildă, reprezenta operațiunea juridică, care se realiza fie prin mancipațiune, fie prin dubla stipulațiune, fie prin contractul consensual³, acestea fiind formele vânzării.

Un alt exemplu din dreptul roman îl constituie cesiunea de creanță, care îmbrăca forma novațiunii prin schimbare de creditor și, ulterior, a mandatului *in rem suam*⁴.

² G. Boroi, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, ed. a III-a, revizuită și adăugită, (București: Hamangiu, 2008), p. 202-203.

³ P.F. Girard, *Manuel élémentaire de droit romain*, huitième édition revue et mise a jour par Félix Senn (Paris: Librairie Arthur Rousseau, 1929), p. 568-572.

⁴ Idem, p. 777 și urm.

Așadar, neexecutarea obligațiilor contractuale reprezintă problema de fond, iar formele de valorificare a dreptului creditorului constituie procedeele – drepturi materiale la acțiune ori alte prerogative din structura dreptului subiectiv – prin intermediul cărora este sancționat (ocrotit) dreptul creditorului, prin care se satisface nemijlocit acest drept (executarea silită în natură), ori, după caz, se repară pecuniar prejudiciul provocat prin lezarea dreptului, urmare a neexecutării nejustificate (culpabile) a obligației (executarea prin echivalent) sau se desființează, respectiv încetează, cel puțin în parte, legătura de drept (contractul) încălcată de debitor (rezoluțiunea, rezilierea ori reducerea prestațiilor).

La rândul lor, aceste forme de valorificare a dreptului creditorului sunt componente ale dreptului de creanță lezat, mai precis elemente ale sancțiunii cu care dreptul este înzestrat, și capătă contur în caz de neexecutare a obligației ce îi incumbă debitorului.

Nu există o ierarhie a formelor de valorificare a dreptului creditorului, în sensul că acesta ar trebui să aleagă calea executării în natură și doar prin excepție executarea prin echivalent ori rezoluțiunea sau viceversa. Sub rezerva îndeplinirii condițiilor, creditorul are deplina libertate de a alege forma aptă să conducă, în viziunea sa, la valorificarea dreptului lezat prin neexecutarea obligației. O eventuală ierarhie poate, eventual, decurge din jocul (ne)îndeplinirii condițiilor uneia sau alteia dintre formele de valorificare a dreptului său.

Formele de valorificare pot fi cumulate, pentru deplina realizare a dreptului creditorului, în măsura în care ele nu sunt incompatibile. Spre exemplu, nu este de conceput a recurge atât la executarea în natură a obligației, cât și la rezoluțiune, dar este posibil a cumula executarea în natură cu daune-interese moratorii ori a obține, simultan, rezoluțiunea contractului și daune-interese compensatorii.

În titlul II *Neexecutarea obligațiilor contractuale. Natură juridică* vom analiza noțiunea și elementele obligației (Capitolul I) – făcând, în principal, distincția între obligații de a da, a face și a nu face, respectiv obligații de rezultat și obligații de mijloace – după care vom prezenta concluziile asupra naturii juridice a neexecutării obligațiilor contractuale (Capitolul II).

Capitolul I al titlului III *Forme de valorificare a dreptului creditorului* este dedicat aflării debitorului în întârziere (*mora debitoris*) în executarea obligațiilor

contractuale, aceasta fiind condiția prealabilă recurgerii la formele de valorificare a dreptului creditorului.

Capitolul II privește neexecutarea nejustificată (culpabilă) a obligațiilor contractuale, iar capitolele III, IV și V ale aceluiași titlu vizează executarea silită în natură, executarea prin echivalent și rezoluțiunea sau rezilierea contractului, împreună cu reducerea prestațiilor. Capitolul VI este dedicat clauzelor și convențiilor de modificare a regimului formelor de valorificare a dreptului creditorului.

Cel din urmă titlu cuprinde concluziile trase în urma cercetării concretizate în prezenta teză.

Teza cuprinde și unele aspecte de drept procesual, dat fiind că dreptul substanțial trebuie să se încadreze în rigorile procesuale spre a putea fi aplicat, atunci când se ivește conflictul de drept între creditor și debitor. Prin racordarea dreptului material la dreptul procesual se ajunge la sancționarea drepturilor subiective, atunci când ele sunt nesocotite. Nu întâmplător, dreptul roman a evoluat pe cale procedurală, fiind un sistem de drept eminamente procesual, jocul regulilor de procedură dând contur unor forme până atunci necunoscute dreptului substanțial.

Cu toate că actualul conținut al instituțiilor juridice analizate este rezultatul unei îndelungate evoluții, ne vom rezuma, sub aspectul istoricului lor, la dreptul roman, ca fundament comun tuturor sistemelor de drept din ramura romano-germanică. Desigur, acolo unde va fi cazul, vom expune și alte etape de evoluție, căci nu întotdeauna poate fi urmărit un traseu direct de evoluție din dreptul roman până la dreptul actual.

În demersul deslușirii modului corect de aplicare a normelor cuprinse în Codul civil este firesc recursul la dreptul roman, deoarece inclusiv izvoarele avute în vedere de legiuitor la elaborarea Codului civil din 2009 au la bază dreptul roman.

Nu în ultimul rând, teza conține și câteva elemente de drept străin – Codul civil italian din 1942, Codul civil Québec din 1991 și Codul civil francez din 1804, astfel cum a fost modificat prin Ordonanța nr. 131 din 10 februarie 2016, ratificată prin Legea nr. 2018-287 –, dar și câteva elemente extrase din reglementările, respectiv propunerile de reglementări internaționale și europene – Convenția Națiunilor Unite privind vânzarea internațională de mărfuri (CVIM); Principiile UNIDROIT 2016;

Principiile dreptului european al contractelor (PDEC), dar și DCFR (Draft Common Frame of Reference, în traducere Proiectul Cadrului Comun de Referință).

3. Schițarea instrumentelor cu ajutorul cărora se tratează neexecutarea obligațiilor contractuale, precum și a instituțiilor juridice conexe acestora va demonstra perspectiva unitară a ceea ce înseamnă formele de valorificare a dreptului creditorului.

Potrivit art. 1516 C. civ., „(1) creditorul are dreptul la îndeplinirea integrală, exactă și la timp a obligației. (2) Atunci când, fără justificare, debitorul nu își execută obligația și se află în întârziere, creditorul poate, la alegerea sa și fără a pierde dreptul la daune-interese, dacă i se cuvin: 1. să ceară sau, după caz, să treacă la executarea silită a obligației; 2. să obțină, dacă obligația este contractuală, rezoluțiunea sau rezilierea contractului ori, după caz, reducerea propriei obligații corelative; 3. să folosească, atunci când este cazul, orice alt mijloc prevăzut de lege pentru realizarea dreptului său“.

Primul alineat consacră dreptul creditorului la executarea corespunzătoare sau, cum a mai fost denumită în doctrină, conformă⁵ a obligației, și indică, totodată, fundamentul acestuia, anume principiul forței obligatorii a contractului, reglementat de art. 1270 C. civ. „Contractul valabil încheiat are putere de lege între părțile contractante“ [alin. (1) al art. 1270], pentru că părțile și-au manifestat liber voința în sensul încheierii contractului, debitorul consimțind să procure creditorului prestația promisă în mod integral, exact și la data convenită.

Alin. (2) al art. 1516 conține cele două condiții generale de a căror întrunire depinde folosirea uneia sau mai multor forme: neexecutarea, fără justificare, a obligației asumate prin contract și aflarea debitorului în întârziere.

Același alineat enunță una dintre formele de valorificare a dreptului creditorului, anume executarea prin echivalent.

Pct. 1-2 conțin enumerarea celorlalte forme de valorificare a dreptului creditorului, respectiv executarea silită în natură a obligației, rezoluțiunea sau rezilierea ori reducerea obligației creditorului, iar pct. 3 se referă, prin orice alt mijloc

⁵ I.F. Popa în L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *Tratat elementar de drept civil. Obligațiile*, p. 257.

prevăzut de lege pentru realizarea dreptului creditorului, la acțiunea oblică și acțiunea pauliană, care nu sunt însă forme (primare) de valorificare a dreptului creditorului, ci mijloace de protecție a drepturilor creditorului, după cum indică denumirea Capitolului III, din același Titlu V al aceleiași Cărți a V-a din Codul civil.

Pe când formele analizate în cadrul prezentei teze conduc la valorificarea dreptului creditorului, acțiunea oblică și acțiunea pauliană prilejuiesc această valorificare. Ele excedează analizei cuprinse în această teză.

Odată exercitate drepturile și acțiunile debitorului pe calea acțiunii oblice, creditorul poate urmări silit bunurile și/sau sumele de bani ce fac obiectul acestora, așa cum, după declararea inopozabilității unui act față de el, întrucât a fost încheiat în fraudă drepturilor sale, creditorul poate trece la urmărirea bunurilor și/sau sumelor de bani ce au făcut obiectul aceluși act, evident, în ambele cazuri – acțiunea oblică și acțiunea pauliană – după obținerea unui titlu executoriu care consacră fie obligația debitorului de a executa în natură prestația datorată, fie obligația de a plăti o sumă de bani, cu titlu de daune-interese (executarea prin echivalent).

Posibilitatea creditorului de a uza de formele de valorificare a dreptului său este limitată, dacă neexecutarea obligației debitorului este urmarea propriei acțiuni sau omisiuni (art. 1517 C. civ.).

Art. 1518-1519 C. civ. consacră două reguli fundamentale în această materie: regula răspunderii personale – la capătul unei îndelungate evoluții a dreptului, răspunderea a căpătat caracter personal, fiind excepțională răspunderea colectivă –, dar și regula răspunderii debitorului pentru prejudiciile cauzate din culpa persoanelor de care se folosește în executarea obligațiilor contractuale. Aceste persoane pot fi simpli prepuși ori subcontractanți [răspunderea pentru fapta (contractuală) a altuia].

În fine, art. 1520 C. civ. deschide creditorului calea urmăririi bunurilor terților, „(...) dacă acestea sunt afectate pentru plata datoriilor debitorului ori au făcut obiectul unor acte juridice care au fost revocate ca fiind încheiate în fraudă creditorului“ (ca urmare a admiterii acțiunii pauliene).

În sens larg, prin neexecutare se înțelege atât neexecutarea totală, cât și neexecutarea parțială, dar și executarea necorespunzătoare ori cu întârziere a obligației.

Neexecutarea obligațiilor contractuale reprezintă acea împrejurare care intervine pe parcursul derulării raportului juridic obligational și care se circumscrie fie atitudinii vinovate a debitorului, fie unei situații independente de voința sa, și care are drept consecință neatingerea scopului urmărit de creditor la încheierea contractului, prin alterarea, sub aspect cantitativ, calitativ ori temporal, a prestației cuvenite, astfel cum aceasta este determinată prin lege și prin acordul de voințe al părților.

Neexecutarea nejustificată echivalează, de regulă, cu neexecutarea vinovată (culpabilă ori intenționată), pentru că, dacă debitorul nu se poate apăra invocând una dintre cauzele justificate de neexecutare a obligației, înseamnă că respectiva neexecutare îi este imputabilă, el fiind vinovat de neexecutare.

Sunt cauze justificate de neexecutare a obligațiilor contractuale: forța majoră și cazul fortuit, cărora le sunt asimilate fapta creditorului și fapta unui terț; divulgarea secretului comercial și excepția de neexecutare.

Cu excepția cazului în care este imposibilă, calea executării silită în natură poate fi întotdeauna urmată de creditor.

Atunci când nu poate ori nu are interes să-și valorifice dreptul sub forma executării silite în natură a obligației, creditorul poate cere executarea prin echivalent, dacă debitorul se află în întârziere, pentru că nu și-a executat, fără justificare (în mod culpabil) obligația, iar celelalte condiții sunt întrunite – există un prejudiciu, o legătură de cauzalitate între neexecutarea obligației și prejudiciu și nu a intervenit o cauză exoneratoare de răspundere.

În fine, fără a-și pierde dreptul la daune-interese și sub rezerva ca neexecutarea obligației asumate să fie însemnată, lipsindu-l astfel pe creditor de ceea ce se aștepta să obțină de pe urma contractului, el poate obține rezoluțiunea sau rezilierea contractului ori, pentru o neexecutare mai puțin însemnată, reducerea prestației.

Aflarea debitorului în întârziere reprezintă împrejurarea care declanșează mecanismul angajării răspunderii debitorului, materializat prin formele de valorificare a dreptului creditorului, și care se caracterizează prin întârzierea nejustificată (culpabilă) în îndeplinirea prestației datorate.

4. Executarea silită în natură reprezintă acea formă de valorificare a dreptului creditorului, element al sancțiunii cu care acest drept este înzestrat, manifestată printr-un drept material la acțiune prin al cărui exercițiu neîngrădit creditorul urmărește, atunci când este posibil, obținerea prestației promise de debitor⁶.

În esență și prin raportare doar la această formă de valorificare a dreptului creditorului – executarea silită în natură –, făcând abstracție de posibilitatea de a uza de celelalte – executarea prin echivalent sau rezoluțiunea, rezilierea ori reducerea prestațiilor – imposibilitatea executării în natură este singura limită impusă creditorului. Cerința ca executarea în natură să fie posibilă se adaugă celorlalte două, comune tuturor formelor de valorificare a dreptului creditorului, anume neexecutarea nejustificată (culpabilă) a obligației și aflarea debitorului în întârziere.

5. Executarea prin echivalent coincide cu noțiunea de răspundere civilă contractuală, în accepțiunea tradițională, care a fost definită, sub imperiul Codului civil din 1864, drept „obligația debitorului de a repara pecuniar prejudiciul cauzat creditorului său prin neexecutarea, executarea necorespunzătoare ori cu întârziere a obligațiilor născute dintr-un contract valabil încheiat”⁷.

Întrucât concepția legiuitorului din 2009 nu este diferită de cea a redactorilor Codului civil din 1864 – ceea ce reprezintă o dovadă a virtuților reglementărilor cuprinse în acesta din urmă –, actualitatea definiției redată mai sus este indiscutabilă în contextul noii reglementări, cu singurul mic amendament adus recent în doctrină, potrivit căruia răspunderea contractuală reprezintă „acea formă a răspunderii civile, care constă în obligația unei părți contractuale de a repara prin echivalent pecuniar prejudiciul cauzat prin neexecutarea lato sensu, fără justificare și culpabilă a unei obligații contractuale”⁸.

Definiția nu este incompatibilă cu noțiunea de formă de valorificare a dreptului creditorului, ci presupune, până la urmă, tratarea aceleiași instituții, dar din unghiul opus. Ceea ce constituie pentru debitor obligația de a repara pecuniar prejudiciul

⁶ Am avut în vedere și conceptul de răspundere contractuală în sens larg. A se vedea, în acest sens, C. Paziuc, *Răspunderea contractuală. O analiză juridică și economică*, p. 72-73.

⁷ M. Eliescu, *Răspunderea civilă delictuală*, (București: Editura Academiei, 1972), p. 7.

⁸ V. Terzea, *Răspunderea civilă contractuală*, p. 65.

cauzat de neexecutare, reprezintă pentru creditor valorificarea dreptului de creanță lezat, pe calea executării prin echivalent. Altfel spus, obligația de a repara prejudiciul prin plata unei sume de bani este corelativă dreptului la daune-interese.

Obligarea debitorului la plata daunelor-interese depinde întrunirea următoarelor condiții: neexecutarea, fără justificare (vinovată), a obligației contractuale; prejudiciul provocat creditorului; legătura de cauzalitate între neexecutare și prejudiciul produs prin aceasta și aflarea debitorului în întârziere.

6. Luând în considerare fundamentul, natura juridică, felurile și efectul pe care îl produce, astăzi, rezoluțiunea, respectiv rezilierea poate fi definită drept *desființarea ori, după caz, încetarea totală sau parțială a unui contract bilateral sau plurilateral, pe cale judiciară, unilaterală sau de drept, ca efect al neexecutării nejustificate și, în principiu, însemnate a obligațiilor asumate de una dintre părți*.

Spre deosebire de executarea silită în natură, de executarea prin echivalent și de reducerea prestațiilor, rezoluțiunea și rezilierea presupun o neexecutare nejustificată și însemnată deopotrivă. În acest sens, art. 1551 alin. (1) teza I C. civ. prevede: „creditorul nu are dreptul la rezoluțiune atunci când neexecutarea este de mică însemnătate“. Caracterul însemnat al neexecutării este cerut și pentru reziliere, după cum rezultă din teza a II-a a aceluiași text, cu excepția cazului în care neexecutarea, chiar „de mică însemnătate“ este repetitivă. De asemenea, neexecutarea însemnată ori, după caz, de mică însemnătate, dar repetitivă, constituie o cerință atât pentru rezoluțiunea judiciară, cât și pentru cea unilaterală și de drept.

7. În legătură cu restrângerea, suprimarea sau extinderea convențională a formelor de valorificare a dreptului creditorului, în principiu, în temeiul libertății de a contracta (art. 11 și art. 1169 C. civ.) și în limitele unor norme de ordine publică⁹, părțile pot stabili inclusiv ceea ce au sau nu au dreptul să facă în caz de neexecutare nejustificată a obligațiilor. Înțelegerea părților poate privi fie existența sau întinderea

⁹ Asupra autonomiei de voință și noțiunii de ordine publică, a se vedea C. Stătescu, în C. Stătescu, C. Bîrsan, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, p. 16-21; P. Vasilescu, *Relativitatea actului juridic civil. Repere pentru o nouă teorie generală a actului de drept privat*, (București: Editura Rosetti, 2003), p. 25-55; L. Pop, *Tratat de drept civil. Obligațiile*, vol. II. *Contractul*, p. 368-382.

dreptului la executarea silită în natură, prin echivalent, la rezoluțiune, reziliere sau la reducerea prestației, fie condițiile ce trebuie întrunite pentru exercitarea acestora – părțile atribuie caracter nejustificat unor neexecutări altfel justificate sau viceversa [situațiile în care debitorul răspunde (și) pentru cazul fortuit și chiar în caz de forță majoră sau, dimpotrivă, nu răspunde pentru cazul fortuit, în pofida unei dispoziții legale în sens contrar] sau convin asupra întârzierii de drept a creditorului ori înlătură mora ex re, prevăzută de lege.

Evident că o clauză sau un contract prin care toate formele de valorificare a dreptului creditorului sunt suprimate nu produce niciun efect, căci reprezintă o condiție suspensivă pur potestativă din partea debitorului (art. 1403 C. civ.), care nu și-a manifestat voința cu intenția de a produce efecte juridice¹⁰.

8. Cei 11 ani scurși de la intrarea în vigoare a Codului civil nu reprezintă, pe scara timpului dreptului, mai mult de-o clipă, chiar luând în considerare cursul din ce în ce mai alert al vieții sociale și economice, care, în treacăt fie spus, influențează deseori în mod negativ prestațiile subiectelor de drept pe scena juridică. De aceea, apreciem că este prematur să avansăm propuneri de lege ferenda cu privire la instituțiile analizate în cadrul acestei teze și suntem de părere doar o practică (mai) îndelungată poate releva eventuale carențe ale actualei reglementări.

BIBLIOGRAFIE

Bibliografie primară

- Alexandresco D., *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român în comparațiune cu legile vechi și cu principalele legislațiuni străine*, tomul V (Iași: Tipografia Națională, 1898);

¹⁰ G. Boroș, C. Angheliescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, (București: Editura Hamangiu, 2011), p. 133; M. Nicolae, *Drept civil. Teoria generală*, vol. I, *Teoria dreptului civil*, (București: Editura Solomon, 2012), p. 373.

- Alexandresco D., *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român în comparațiune cu legile vechi și cu principalele legislațiuni străine, tomul VI*, (Iași: Tipografia Națională, 1900);
- Alexandresco D., *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român în comparațiune cu legile vechi și cu principalele legislațiuni străine, tomul V, partea a II-a Vânzarea (civilă și comercială)*, ed. a doua, revăzută, corectată și mărită după manuscrisul autorului, (București: Atelierele grafice Socec & Co., Soc. Anon., 1925);
- Anghel I.M., Deak Fr., Popa M.F., *Răspunderea civilă*, (București: Ed. Științifică, 1970);
- Baias Fl.A., Chelaru E., Constantinovici R., Macovei I., (coord.), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, (București: C.H. Beck, 2012);
- Barbero D., *Il sistema del diritto privato, edizione a cura di Liserre e Floridia*, (Torino: UTET, 1988);
- Baudouin J.-L., Jobin P.-G., *Les obligations*, 7e édition, par Jobin P.-G. et Vézina N., *Les obligations 7e édition*, (Québec: Éditions Yvon Blais, 2013);
- Bianca C.M., *Diritto civile, vol. III, Il contratto, terza edizione*, (Milano: Giufre Francis Lefebvre, 2019);
- Bianca C.M., *Diritto civile, vol. IV L'obbligazione, ristampa aggiornata*, (Milano: Giufre Francis Lefebvre, 2019);
- Bianca C.M., *Diritto civile, vol. V La responsabilità, seconda edizione, ristampa aggiornata*, (Milano: Giufre Francis Lefebvre, 2019);
- Bob M.D., *Obligația contractuală în dreptul roman cu trimiteri comparative la Codul civil*, (București: Editura Universul Juridic, 2015);
- Boroș G., Anghelescu C., *Curs de drept civil. Partea generală*, (București: Editura Hamangiu, 2011);
- Boroș G., *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, ed. a III-a, revizuită și adăugită, (București: Hamangiu, 2008);
- Cantacuzino M.B., *Elementele dreptului civil*, (București: Editura All Educational, 1998);
- Capitani H., *De la cause des obligations*, (Paris: Librairie Dalloz, 1923);

- Capitant H., *Introduction a l'étude du droit civil. Notions générales, cinquième édition*, (Paris: A. Pedone, Editeur, Librairie de la Cour d'Appel et de l'ordre des avocats, 1929);
- Carbonnier J., *Droit civil. 4 Les Obligations*, 12e édition mise à jour, (Paris: Presses Universitaires de France, 1985);
- Cassin R., *De l'exception tirée de l'inexécution dans les rapports synallagmatiques (exception non adimpleti contractus) et de ses relations avec le droit de rétention, la compensation et la résolution*, (Paris: Société du Recueil Sirey, 1914);
- Cătuneanu I.C., *Curs elementar de drept roman, ediția III*, (Cluj-București: Cartea Românească S.A., 1927);
- Chirică D., *Tratat de drept civil. Succesiunile și liberalitățile*, (București: C.H. Beck, 2014);
- Ciceron, *Traité des devoirs*, (Paris: Librairie Hachette, 1877);
- Ciobanu V.M., Nicolae M., (coord.), *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat, vol. I – art. 1-526*, (București: Editura Universul Juridic, 2013);
- Ciobanu V.M., Nicolae M., (coord.), *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat, vol. II – art. 527-1.134*, (București: Editura Universul Juridic, 2016);
- Ciobanu V.M., *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*, vol. II, (București: Editura Național, 1997);
- Colin A., Capitant H., *Cours élémentaire de droit civil français*, vol II, (Paris: Dalloz, 1915);
- Cosma D., *Teoria generală a actului juridic civil*, (București: Editura Științifică, 1969);
- Deak Fr., *Curs de drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, (Universitatea din București, 1960);
- Deak Fr., *Tratat de drept civil. Contracte speciale*, (București: Actami, 1999);
- Demetrescu P., *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, (București: Editura Didactică și Pedagogică, 1966);
- Demogue R., *Traité des obligations en général*, tome V, (Paris: Librairie Arthur Rousseau, 1925);

- Deshayes O., Génicon T., Laithier Y.-M., *Réforme du droit des contrats du régime général et de la preuve des obligations; commentaire article par article*, (Paris: LexisNexis, 2016);
- Diaconiță V., *Executarea silită în natură a obligațiilor contractuale în sistemul Codului civil român. Noțiunea și condițiile de drept comun*, (București: Universul Juridic, 2017);
- Dimitresco Gr., *De la condition résolution dans le contrats*, (Paris: V. Giard & E. Brière Libraires Éditeurs);
- Dincă R., *Contracte civile speciale în noul Cod civil. Note de curs*, (București: Universul Juridic, 2013);
- Dincă R., *Protecția secretului comercial în dreptul privat*, (București: Ed. Universul Juridic, 2009);
- Domenget M. L., *Institutes de Gaius contenant le texte et la traduction en regard avec le commentaire au-dessous, nouvelle édition*, (Paris: A. Maresq Ainé, libraire-éditeur, 1866);
- Eliescu M., *Răspunderea civilă delictuală*, (București: Editura Academiei, 1972);
- Favre A., *Rationalia in primam et secundam partem pandectarum*, tome II, (Chouet, 1619);
- Ghestin J., Jamin Ch., Billiau M., *Traité de droit civil. Les effets du contrat*, 3e édition, (Paris: L.G.D.J., 2001);
- Giorgianni M., *L'inadempimento. Corso di diritto civile, terza edizione*, (Milano: Giuffrè, 1975);
- Girard P.F., *Manuel élémentaire de droit romain*, huitième édition revue et mise à jour par Félix Senn (Paris: Librairie Arthur Rousseau, 1929);
- Hamangiu C., Rosetti Bălănescu I., Băicoianu Al., *Tratat de drept civil român, vol. II*, (București: All, 1998);
- Hanga V., *Drept privat roman*, (București: Editura Didactică și Pedagogică, 1978);
- Ilie G.-I., *Riscurile în contracte. De la vechiul la noul Cod civil*, (București: Editura Universul Juridic);
- Ionașcu Tr., *Curs de drept civil. Teoria generală a contractelor și obligațiunilor*, Universitatea din București, f.a.;

- *Iustiniani institutiones. Instituțiile lui Justinian*, traducere și note de Hanga V., Bob M.D., (București: Editura Universul Juridic, 2009);
- *Julii Pauli Sententiarum receptarum ad filium*, disponibilă la adresa <http://www.histoiredudroit.fr/Documents/Corpus/Suppl%C3%A9ments%207.pdf>;
- Larroumet Ch., *Droit civil. Les obligations. Le contrat*, (Paris: Economica, 2003);
- *Les douze livres du Code de l'empereur Justinien, de la seconde édition. tome 1*, traduits en français par Tissot P.-A., (Metz: Behmer, editeur-propriétaire, 1807);
- *Les douze livres du Code de l'empereur Justinien, de la seconde édition. tome 2*, traduits en français par Tissot P.-A., (Metz: Behmer, editeur-propriétaire, 1807);
- M. Hulot, M. Berthelot, *Les cinquante livres du Digeste ou des Pandectes de l'empereur Justinien*, (Metz: Behmer et Lamort, imprimeurs-libraires; Paris: Rondonneau, 1803);
- Malaurie P., Aynès L., Stoffel-Munck P., *Drept civil. Obligațiile* (trad. D. Dănișor), (București: Wolters Kluwer, 2009);
- Mangu F.I., *Răspunderea civilă. Constantele răspunderii*, (București: Ed. Universul Juridic, 2014);
- Marcadé V., *Explication théorique et pratique du Code civil contenant l'analyse critique des auteurs et de la jurisprudence et un traité résumé après le commentaire de chaque titre, huitième édition*, tome quatrième, (Paris, J. Delamotte, Editeur 1892);
- Micescu I., *Drept civil. Teoria convențiilor și a efectelor lor*, (1924);
- Mirabelli G., *Delle obbligazioni. Dei contratti in generale, terza edizione interamente riveduta e aggiornata*, în *Commentario del codice civile*, (Torino: UTET, 1980);
- Mircioiu Ș., *Transferul dreptului de proprietate prin vânzare. Studiu de drept comparat*, (București: Editura Universul Juridic, 2014);
- Molcuț E., *Drept privat roman, ed. revăzută și adăugită*, (București: Universul Juridic, 2007);
- Molcuț E., Oancea D., *Drept roman*, (București: Casa de editură și presă „Șansa“, 1993);

- Molinaeus, *Tractatus de eo quod interest* (Veneția, 1574), disponibilă la adresa https://books.google.ro/books?id=kCk8AAAAcAAJ&printsec=frontcover&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false;
- Nicolae M., *Codex iuris civilis*, tomul I, *Noul Cod civil*, ed. critică, (București: Ed. Universul Juridic, 2012);
- Nicolae M., *Drept civil. Teoria generală*, vol. I, *Teoria dreptului civil*, (București: Editura Solomon, 2012);
- Nicolae M., *Tratat de prescripție extinctivă*, (București: Ed. Universul Juridic, 2010);
- Oancea D., *Introducere în dreptul roman*, (București: C.H. Beck, 2009);
- Oglină B., *Dreptul afacerilor. Teoria generală. Contractul conform NCC și NCPC*, (București: Universul Juridic, 2012);
- Paziuc C., *Răspunderea contractuală. O analiză juridică și economică*, (București: Universul Juridic, 2019);
- Pineau J., Gaudet S., Burman D., *Théorie des obligations*, (Québec: Éditions Themis, 2001);
- Piperea Gh., *Contracte și obligații comerciale*, (București: C.H. Beck, 2019);
- Piperea Gh., *Drept comercial*, vol. II, (București: C.H. Beck, 2009);
- Planiol M., *Traité élémentaire de droit civil conforme au programme officiel des facultés de droit, onzième édition, tome II*, (Paris: Librairie générale de droit et de jurisprudence, 1931);
- Planiol M., *Traité élémentaire de droit civil conforme aux programme officiel des facultés de droit (9ème édition)*, vol. II, (Paris: Librairie générale de droit et de jurisprudence, 1923);
- Pop A., Beleiu Gh., *Drept civil. Teoria generală a dreptului civil*, (Universitatea din București, 1980);
- Pop L., *Contribuții la studiul obligațiilor civile*, (București: Universul Juridic, 2010);
- Pop L., *Drept civil român. Teoria generală a obligațiilor* (București, Lumina Lex, 1998);

- Pop L., Popa I.F., Vidu S.I., *Tratat elementar de drept civil. Obligațiile*, (București: Universul Juridic, 2012);
- Pop L., *Tratat de drept civil. Obligațiile*, vol III. *Raporturile obligaționale extracontractuale*, (București: Universul Juridic, 2020);
- Pop L., *Tratat de drept civil. Obligațiile*, vol. I, *Regimul juridic general sau Ființa obligațiilor civile*, (București: C.H. Beck, 2006);
- Pop L., *Tratat de drept civil. Obligațiile*, vol. II. *Contractul*, (București: Universul Juridic, 2009);
- Popa I.F., *Rezoluțiunea și rezilierea contractelor în Noul Cod civil*, (București: Universul Juridic, 2012);
- Popa N., *Teoria generală a dreptului*, ediția 3, (București: Editura C.H. Beck, 2008);
- Popescu T.R., Anca P., *Teoria generală a obligațiilor*, (București: Editura Științifică, 1968);
- Pothier R.J., *Traité des obligations, tome premier*, (Paris: Debure, 1761);
- R. Zimmermann, *The Law of Obligations. Roman Foundations of the Civilian Tradition*, (Oxford: Oxford University Press, 1996);
- Răuschi Șt., *Drept civil. Partea generală. Persoana fizică. Persoana juridică*, (Iași: Ed. Fundației „Chemarea“, 1993);
- Seneque, *Des bienfaites*, de François de Malherbe, Gentil-homme ordinaire de la Chambre du Roy, (Paris: Antoine de Sommaville, en la petite falle du Palais, 1650);
- *Sfânta Evanghelie după Matei*;
- Smirolfo A., *Profili della risoluzione per inadempimento*, (Milano: Giuffrè, 1982);
- Starck B., Roland H., Boyer I., *Droit civil. Obligations. Contrat, troisième édition*, (Paris: Litec, 1989);
- Starck B., Roland H., Boyer L., *Droit civil. Les obligations. Tome 2, Contrat, 6ème édition*, (Paris: Ed. Litec, 1998);
- Stătescu C., Bîrsan C., *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, ed. a IX-a revizuită și adăugită, (București: Hamangiu, 2008);
- Stoica V., *Rezoluțiunea și rezilierea contractelor civile*, (București: Editura All, 2004);

- Tăbârcă M., *Drept procesual civil*, vol. I, (București: Universul Juridic, 2008);
- Terré F., Simler Ph., Lequette Yv., *Droit civil. Les obligations*, 7e édition, (Paris: Dalloz, 1999);
- Terré F., Simler Ph., Lequette Yv., *Droit civil. Les obligations*, (Paris: Dalloz, 2005);
- Terré Fr., Simler Ph., Lequette Yv., Chénédé Fr., *Droit civil. Les obligations*, 12e édition, (Paris: Dalloz, 2019);
- Terzea V., *Răspunderea civilă contractuală*, (București: Editura Solomon, 2021);
- Tomulescu C.St., *Manual de drept privat roman*, (București, 1956);
- Tomulescu C.St., *Manual de drept privat roman*, (București: Litografia Învățăământului București, 1958);
- Treitel G.H., *Remedies for breach of contract: a comparative account*, (Oxford: Clarendon Press, 1988);
- Uliescu M. (coord.), *Noul Cod civil. Studii și comentarii*, vol. III, partea I, cartea a V-a Despre obligații (art. 1164-1649), (București: Ed. Universul Juridic, 2014);
- Vasilescu P., *Drept civil. Obligații*, (București: Editura Hamangiu, 2012);
- Vasilescu P., *Drept civil. Obligații*, ediția a II-a, (București: Editura Hamangiu, 2017);
- Vasilescu P., *Relativitatea actului juridic civil. Repere pentru o nouă teorie generală a actului de drept privat*, (București: Editura Rosetti, 2003);
- Zamșa C.E., *Efectele obligațiilor civile*, (București: Hamangiu, 2013);
- Zilberstein S., Ciobanu V.M., *Drept procesual civil. Executarea silită*, vol. II. (București: Lumina Lex, 1996).

Bibliografie secundară

- Almășan A., *Limitarea și excluderea răspunderii contractuale*, în *Curierul judiciar* nr. 1 (2014);

- Angheni S., *Mecanismul funcționării clauzei penale cu privire specială asupra aplicării acesteia în cazul rezoluțiunii sau rezilierii contractului*, în *Dreptul* nr. 3 (2014);
- Dincă R., *Promisiunea de a vinde un teren agricol situat în extravilan*, în *Revista română de drept privat* nr. 3 (2015);
- Dub M., *Clauze privind răspunderea. Anunțuri de limitare a răspunderii*, în *Curierul judiciar* nr. 9 (2018);
- Dumitru M., *De la teorie la practică în materia reducerii penalității vădit excesive. Repere jurisprudențiale la 6 ani de la intrarea în vigoare a noului Cod civil român*, în *Acta Universitatis Lucian Blaga. Iurisprudentia* nr. 2 (2017);
- Dumitru-Nica M., *Reducerea clauzei penale vădit excesive – o cutie a Pandorei în dreptul civil român?* în *Liber amicorum Liviu Pop. Reforma dreptului privat român în contextul federalismului juridic european*, (București: Editura Universul Juridic, 2015);
- Floare M., *Daunele punitive și oportunitatea introducerii lor în sistemele de răspundere civilă*, în în *Liber amicorum Liviu Pop. Reforma dreptului privat român în contextul federalismului juridic european*, (București: Editura Universul Juridic, 2015);
- Goicovici J., *Executarea coactivă, buna-credință versus culpa creditorului în materia obligației de moderare a prejudiciului*, în *Revista română de drept privat* nr. 3 (2019);
- Ludușan Fl., *Aspecte teoretice și jurisprudențiale referitoare la reductibilitatea clauzei penale în Codul civil*, în *Dreptul* nr. 2 (2018);
- Mangu F.I., *Rezoluțiunea, rezilierea și reducerea prestațiilor (I). Reglementarea legală, fundamentul, domeniul de aplicare, poziția în ierarhia „remediilor” contractuale, dreptul de opțiune al creditorului, felurile*, în *Pandectele române* nr. 1 (2014);
- Mureșan M., *Principiul forței obligatorii a contractului*, în *Contribuția practicii judecătorești la dezvoltarea principiilor dreptului civil român*, vol I, Ionașcu A. și alții, (București: Ed. Academiei, 1973);
- Neculaescu S., *Pierderea șansei – prejudiciu reparabil*, în *Revista de studii de drept românesc* nr. 4 (2009);

- Oancea D., Vernea S.-A. și Ochea V.-V., *Actio redhibitoria și influența acesteia asupra dreptului românesc*, în M.D. Bob-Bocșan și S. Cercel (coord.), *Despre (r)evoluții în drept. Studii dedicate centenarului Vladimir Hanga*, (București: Universul Juridic, 2021);
- Ochea V.-V., *Lipsa caracterului cert al creanței cuprinse într o clauză penală dintr-un act autentificat de notarul public* în Universul Juridic Premium nr. 9 (2019);
- Osti G., *Revisione critica della teoria sulla impossibilità sopravvenuta della prestazione*, în Rivista di diritto civile nr. 3-5 (1918);
- Pandectele române, nr. 5 (2007);
- Pop L., *Reglementarea clauzei penale în textele Noului Cod civil*, în Dreptul nr. 8 (2011);
- Popa I.-F., *Tirania clauzelor neuzuale*, în Revista română de drept privat nr. 1 (2016);
- Roșioru F., *Consacrarea datoriilor de valoare în noul Cod civil*, în *Liber amicorum Liviu Pop. Reforma dreptului privat român în contextul federalismului juridic european*, (București: Editura Universul Juridic, 2015);
- Stoica V., *Înțelesul noțiunilor de rezoluțiune și reziliere în Codul civil român. Între dezideratul clarității și fatalitatea ambiguității*, în Revista română de drept privat nr. 4 (2013);
- Stoica V., *Modurile de operare a rezoluțiunii și mecanismul declarației unilaterale de rezoluțiune*, în Revista română de drept privat nr. 5 (2013);
- Stoica V., *Fundamentul rezoluțiunii și al rezilierii*, în Revista română de drept privat nr. 6 (2013);
- Tallon D., *L'inexécution du contrat: pour une autre présentation*, în RTDciv. (1994);

Jurisprudență

- C. Ap. București, IV civ., dec. nr. 2319/19.12.2006;
- Tb. Constanța, II civ., dec. nr. 385/07.05.2014;
- C. Ap. București, V com., dec. nr. 324/11.09.2008;
- Jud. Suceava, sent. civ. nr. 4505/12.10.2012;

- ÎCCJ, dec. nr. 12/08.06.2015;
- ÎCCJ, dec. nr. 23/03.04.2017;
- C.S. Canada, hotărârea din 21.03.1991, cauza Laferrière c. Lawson;
- C. Ap. Galați, I civ., dec. nr. 138/25.06.2020;
- C. Ap. Cluj, II civ., dec. nr. 5197/10.09.2015;
- Tb. Teleorman, civ., dec. nr. 269/20.04.2017;
- Tb. Bihor, II civ., dec. nr. 106/25.01.2016;
- Hotărârea Curții de Casație, camera civilă, din 14 aprilie 1891;
- Cour de Cassation, Chambre civile 1, 20 februarie 2001;
- CLOUT case no. 277 (Oberlandesgericht Hamburg, Germania, 28.02.1997);
- Unilex, Corte di Appello di Milano, Italia, 20.03.1998;
- CLOUT case no. 154 (Cour d'appel de Grenoble, Franța, 22.02.1995);
- CSJ, civ., dec. nr. 2061/2000;
- ÎCCJ, II civ., dec. nr. 552/15.03.2016.

Culegeri de practică judiciară, dicționare, baze de date, biblioteci online și alte surse

- Pivniceru M.-M, Moldovan C., *Prescripția extinctivă și principalele acțiuni în justiție. Practică judiciară*, (București: Ed. Hamangiu, 2007)
- Buletinul Curților de Apel nr. 11 (2015)
- Guțu Gh., *Dicționar latin-român*, ed. a II-a revăzută și adăugită, (București: Humanitas, 2003)
- www.histoiredudroit.fr
- www.gallica.bnf.fr
- www.lege5.ro
- www.scj.ro
- www.rolii.ro
- www.legifrance.gouv.fr
- www.unitral.org
- www.unilex.info

- www.trans-lex.org
- www.ccr.ro
- Rapport au Président de la République relatif à l'ordonnance n° 2016-131 du 10 février 2016 portant réforme du droit des contrats, du régime général et de la preuve des obligations

Legislație frecvent citată

- Codul civil francez
- Codul civil italian
- Codul civil Québec
- Codul civil român
- Codul de procedură civilă român
- Convenția Națiunilor Unite privind vânzarea internațională de mărfuri, Viena, 1980
- Draft Common Frame of Reference, în traducere Proiectul Cadrului Comun de Referință
- Principiile dreptului european al contractelor
- Principiile UNIDROIT 2016